5.1.1.4 Ločila pri citiranju, spreminjanje citatov in sklici na vir

V osnovi se citiranje ravna po zapisu premega govora.

> V Navodilih FDV je napisano: »Plagiatorstvo je ena od kršitev akademske poštenosti.«
>
> »Plagiatorstvo je ena od kršitev akademske poštenosti,« določajo Navodila FDV.
>
> »Plagiatorstvo,« tako beremo v Navodilih FDV, »je ena od kršitev akademske poštenosti.«

Prikazano pomeni, da moramo biti pri citiranju pozorni na:

a) narekovaje, dvopičje, položaj vejice in končnega ločila tako citirane kot zunanje povedi ter stičnost pri vsem naštetem,

dalje pa še na:

b) izpuste iz citatov, preoblikovanje citatov in dopolnitve citatov ter

c) položaj in obliko sklica na vir.

5.1.1.4.1 Narekovaji in druga ločila ter stičnost

Najprej zapišimo, da so narekovaji različnega videza, zato moramo paziti, da imamo v celotnem besedilu le eno njihovo različico. Sicer pa se ob običajnih ali dvojnih narekovajih uporabljajo tudi enojni narekovaji ('xxx' ali ‘xxx’), ki imajo pri citiranju posebno nalogo: v citatu zamenjujejo narekovaje, ki jih vsebuje že izvirnik. Npr. če se odločimo, da bomo citirali zadnji del povedi, ki se glasi:

> Osrednji del diplome in njej sorodnih besedil je najmanj »predpisljiv«,

bomo narekovaje pri *»predpisljiv«* spremenili v enojne:

> Avtorica ugotavlja, da je »/o/srednji del diplome in njej sorodnih besedil /.../ najmanj 'predpisljiv'«.

Pri narekovajih je treba paziti še na stičnost (da torej ne dodajamo nepotrebnih presledkov na notranji strani narekovajev) in položaj glede na spremljajoča ločila. V zgornjih čisto prvih primerih pod naslovom *Ločila pri citiranju* /.../ je vidno, kako so ob narekovajih (spredaj, zadaj) pravilno postavljeni dvopičje, pika in vejica. Seveda pa je citat lahko tudi le del naše povedi, kar pomeni, da bomo končno ločilo postavili za narekovaj.

Napačno

V Navodilih FDV je za plagiatorstvo napisano, da je to »ena od kršitev akademske poštenosti.«

Pravilno

V Navodilih FDV je za plagiatorstvo napisano, da je to »ena od kršitev akademske poštenosti«.

Če bi poved nadaljevali in bi to od nas zahtevalo vejico, bi bila tudi ta na istem mestu:

> V Navodilih FDV je za plagiatorstvo napisano, da je to »ena od kršitev akademske poštenosti«, zato /.../.

Kako pa je s končnim ločilom, če citatu sledi navedenka? Tako:

> »Plagiatorstvo je ena od kršitev akademske poštenosti« (Logar in drugi, 2023, str. 15).

Če ste pozorno prebrali drugo poglavje te knjige, vam ne bo težko odgovoriti še na zadnje vprašanje, povezano z narekovaji: v katerem primeru pri citiranju narekovajev ne pišemo? Če se ne spomnite, poglejte v podpoglavje 2.2.2.5.

5.1.1.4.2 Izpusti iz citatov ter preoblikovanje in dopolnitve citatov

Izhajajmo iz naslednjega odstavka (Logar in drugi, 2023, str. 15):

> Plagiatorstvo je ena od kršitev akademske poštenosti. Vsako strokovno-znanstveno delo temelji na znanju, vedenju, analizah in informacijah drugih avtorjev/avtoric, zapisanih v knjigah, člankih, dokumentih, medijskih prispevkih itd., zbranih v bazah podatkov ali ustno podanih v intervjujih, na konzultacijah ipd. Uporaba teh virov mora biti navedena in jasno razvidna iz besedila. Prikazovanje dela in znanja drugih avtorjev/avtoric kot lastnega brez navedbe vira je plagiatorstvo. Kot plagiatorstvo se obravnava tudi zamolčanje uporabe različnih orodij umetne inteligence. Plagiatorstvo v sprotnih in zaključnem študijskem izdelku pomeni krajo intelektualne lastnine in nespoštovanje znanstvene etike ter predstavlja hujšo kršitev Pravilnika o disciplinski odgovornosti študentov Univerze v Ljubljani /.../.

Če želimo iz tega odstavka nekatere dele izpustiti, izpust označimo s tremi pikami v poševnih oklepajih (v rabi so sicer tudi oglati):

> Navodila FDV določajo naslednje: »Plagiatorstvo je ena od kršitev akademske poštenosti. Vsako strokovno delo temelji na znanju, vedenju, analizah in informacijah drugih avtorjev/avtoric /.../. Uporaba teh virov mora biti navedena in jasno razvidna iz besedila. /.../ Plagiatorstvo /.../ pomeni krajo intelektualne lastnine in nespoštovanje znanstvene etike /.../.«

Tropičje na začetku in na koncu citata ni potrebno, če želimo s tem zgolj pokazati, da je bilo pred citatom in za njim še sobesedilo, dodamo pa vendarle ga, če s citatom ponazarjamo in nam za to nalogo zadošča kot iztržek, ki pa se začenja ali končuje na mestu, na katerem kot stavčni vzorec ni popoln (takih primerov je v tej knjigi veliko).

Zapomniti si velja:

Napačno
Navodila FDV določajo: »/.../ Uporaba teh virov mora biti navedena in jasno razvidna iz besedila. /.../«

Pravilno

Navodila FDV določajo: »Uporaba teh virov mora biti navedena in jasno razvidna iz besedila.«

Poleg izpusta so mogoče še druge spremembe, zopet pa je pomembno, da jih vpišemo med poševne oklepaje. Spremembe so lahko povsem drobne, npr. zamenjava velike začetnice z malo ali prilagoditev končnic; lahko pa so obsežnejše, npr. dopolnitve z besedo ali nekaj besedami, ki so v širšem izvirnem besedilu jasno razvidne, v citatu pa za razumevanje manjkajo.

> Navodila FDV določajo, da je »/p/lagiatorstvo /.../ ena od kršitev akademske poštenosti«.
>
> Tudi v Navodilih FDV beremo, da »strokovno-znanstven/a/ del/a/ temelji/jo/ na znanju, vedenju, analizah in informacijah drugih avtorjev/avtoric«.
>
> Navodila FDV določajo naslednje: »Uporaba teh virov /tj. knjig, člankov, dokumentov ipd./ mora biti navedena in jasno razvidna iz besedila.«

V citat lahko dodamo tudi lastno opombo v smislu komentarja napisanega, morda pojasnila termina. Takih dopolnil naj bo čim manj, če pa se odločimo zanj, med poševnice takoj za besedilom opombe dodamo okrajšavo *op.* ter prvo črko svojega imena in priimka ali zvezo *op. a.* (= opomba avtorja_ice). Enako velja za poudarke, torej naše spremembe prvotno navadnega tiska v ležečega ali krepkega, čeprav lahko to spremembo opredelimo kot našo tudi na koncu citata ali pa že prej, ob navedenki.

> Navodila FDV določajo naslednje: »Plagiatorstvo je ena od kršitev akademske poštenosti. Vsako strokovno-znanstveno delo /in diplomska dela pri tem niso izjema, op. N. L./ temelji na znanju /.../ drugih avtorjev/avtoric /.../.«
>
> Navodila FDV določajo naslednje: »Plagiatorstvo je ena od **kršitev** /poudarek N. L./ akademske poštenosti.«
>
> Navodila FDV (Logar in drugi, 2023, str. 15) določajo naslednje: »Plagiatorstvo je ena od **kršitev** akademske poštenosti« (poudarek N. L.).
>
> Navodila FDV (Logar in drugi, 2023, str. 15; poudarek N. L.) določajo naslednje: »Plagiatorstvo je ena od **kršitev** akademske poštenosti.«

5.1.1.4.3 Položaj in oblika sklica na vir

Nekatere možnosti vključitve sklica na vir smo ponazorili že zgoraj. Dodajmo še tri:

> V preverjanje hipotez vključimo »vse možne rešitve, dejstva in argument/e/« (Ivanko, 2007, str. 35), nikakor torej ne iščemo samo razlogov za potrditev, da je bilo naše predvidevanje pravilno.
>
> Veit in drugi (2001, str. 371) so hudomušno, a v bistvenem povzeli težavo, v kateri se znajde avtor, ko kurzor prvič postavi v vrstico tik pod naslovom *Sklep*, in sicer tako: »Konec koncev /.../?«

> Tu kot iztočnice nastopajo, kot je ugotovila Jemec Tomazin (2010, str. 207–210), celo »glagoli v obrazcih« tipa *zavarovati civilno odgovornost za kaj* /.../.

Sklic prilagodite svojemu toku misli, pomembno je le, da je vaše citiranje natančno, da so spremembe označene in da ste pripisali tudi strani, s katerih ste citat vzeli.
Če vas pri citiranju (in povzemanju) bega razlika med *avtor utemelji* : *avtor utemeljuje*, preberite še podpoglavje 5.2.2 oz. poglejte v osemnajsto poglavje e-učilnice.

Znam. Razumem. Želim vedeti še več.

VAJA 1:

O ločilih pri citiranju lahko več izveste v radijski oddaji KiKs: »Boš prišel in pojedel«? je vprašala mama (Radio Slovenija, Prvi program, 2021b). Voditeljica 8-minutne oddaje in gostja T. Završnik ponazarjata še nekaj možnosti, ki jih tu nismo omenili.

VAJA 2: Ločila, presledki: popravite napake, pravilno rabo označite s kljukico.

Prirejeno po: Logar (2015).

a) Posledično je bila v *Predlogu za izdelavo Slovarja sodobnega slovenskega jezika* (Krek, Kosem in Gantar, 2013, str. 24) kot izhodišče za pripravo geslovnika novega slovarja navedena prav » frekvenčna lista korpusa Gigafida, v kombinaciji z natančno in razmeroma kompleksno statistično obravnavo podatkov iz korpusa Kres, Gos in drugih baz.«

b) Zelo podobno je bilo gradivo za novi slovar opredeljeno tudi v Gliha Komac in drugi (2015, str. 4): »Gradivo za izdelavo geslovnika in redakcijsko obdelavo osrednjih delov posameznih slovarskih sestavkov so korpusni viri, predvsem Gigafida, Kres, Nova beseda in deloma Gos«.

c) Ta države članice EU med drugi poziva, naj bo dostop do »objav, ki so rezultat javno financiranih raziskav, odprt čim prej« (L194/41).

VAJA 3: Preberite še enkrat pravilo o pisanju daljših citatov v drugem poglavju knjige (podpoglavje 2.2.2.5) in popravite primer.

Vir: Isti kot pri Vaji 2.

V zaključnem poročilu CRP-projekta *Odprti podatki* /.../ (2010–2013) so raziskovalci poudarili (Štebe, Bezjak in Lužar, 2013, str. XVI), da so odprti raziskovalni podatki:

> »skupna odgovornost vseh akterjev v znanosti, ki ne more biti prepuščena samo enemu segmentu, npr. etičnim načelom, pač pa zahteva jasno opredeljene obveznosti tako posameznih raziskovalcev, njihovih ustanov in vodstev, strokovnih in znanstvenih društev ter drugih predstavnikov znanstvene skupnosti, izvajalcev s podatki povezanih storitev, založnikov«.

VAJA 4: Povejte, zakaj je zapis označenih delov pravilen.

Vir: Isti kot pri Vaji 2.

a) Gigafida je torej velik ter po času, zvrsteh, avtorjih, temah idr. raznolik korpus. Krek in Kosem (2013, str. 1) sta v zvezi s tem zapisala: »/Č/im več govorcev dejansko bere določena besedila (ne glede na njihovo 'slogovno šibkost'), tem večji vpliv imajo ta na njihov jezik in toliko bolj so pomembna za leksikografsko obravnavo, ki /.../ slovarske baze opremi z relevantnimi informacijami za različne tipe uporabnikov.«

b) /.../ tudi v obliki »CC«, ki bo omogočala domačim in tujim raziskovalcem »razvoj kakovostnih, robustnih in praktično uporabnih orodij za obdelavo naravnega /v našem primeru slovenskega/ jezika« (Erjavec, 2009, str. 115).

VAJA 5: Komentirajte naslednje sklice (druge napake zanemarite). Kaj je odveč, kaj manjka? Besedila nato napišite na novo tako, da bo sklic v obliki navedenke najkrajši možen.

a) Kot pravi Darja Tasič, v 1. delu svojega dela »Predlogi in težave z njimi« (https://www.lektorsko-drustvo.si/wp-content/uploads/2022/01/3jp-PREDLOGI-20-11-2018.pdf) so predlogi /.../ slovnične besede /in/ naslonke.

b) V knjigi Jezikovna kultura za pravnike. Priročnik z vajami (Logar, 2009) je avtorica problem razložila na naslednji način:

> »Prav tako ni pravilna kombinacija *ob 15.00 uri* /.../.«
>
> (Logar Berginc, 2009, str. 8)

c) Strokovnjakinja Manca Černivec, ki odgovarja na vprašanja v Jezikovni svetovalnici Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša pravi, da stični vezaj uporabljamo, ker gre za pridevniško tvorjenko /.../. Za primer uporabi zloženko 70-leten gospod in poudari, da je pravilno tudi, če številko napišemo z besedo, torej sedemdesetleten. (Černivec, 2021)

VAJA 6: V čem je problematičnost naslednje navedenke? Pod tremi zvezdicami je podan njen poln bibliografski zapis.

Pri zapisovanju moramo biti torej pozorni, saj naselbina ne pomeni naseljenosti, temveč krajevnost, saj imajo le samostojni kraji status naselbinskih imen, vsi njihovi sestavni deli pa več ne (Jezikovna svetovalnica, 2018).

***

Lengar Verovnik, T. (2018, april). Pisanje zemljepisnega imena »Rakova jelša«. *Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/2918/pisanje-zemljepisnega-imena-rakova-jel%C5%A1a